

ESTUDIS D'HISTÒRIA AGRÀRIA

**Homenatge
al Dr. Emili Giralt i Raventós**

17

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

Publicación semestral

Fundada en 1953 por Jaume Vicens Vives

**CENTRO DE ESTUDIOS HISTÓRICOS INTERNACIONALES
UNIVERSIDAD DE BARCELONA**

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL cumplió cuarenta años de publicación ininterrumpida, al mismo tiempo que se publicaba su número 100 (del volumen XXXI).

Es una revista de información y crítica bibliográfica, que desde 1953-54 se ocupa de dar a conocer la producción histórica referente a los territorios hispánicos, que van apareciendo tanto en las distintas Comunidades del Estado Español como en otros países y en diferentes lenguas, proporcionando a la vez una valoración crítica de los libros y artículos de revistas especializadas.

Más de 300 colaboradores (profesores, investigadores y licenciados universitarios), no sólo de la Universidad de Barcelona, sino también de otras españolas y extranjeras, han redactado ya más de 155.200 reservas bibliográficas, en los 114 números publicados, sobre temas que abarcan desde la Prehistoria hasta nuestros días.

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL comprende todos los aspectos del campo de la historia, la arqueología y la antropología, el arte y la literatura, así como la metodología histórica y de las ciencias auxiliares, constituyendo una fuente de información indispensable para bibliotecas, universidades y centros de investigación del mundo hispánico.

A través de sus páginas pueden orientarse cuantas personas deseen estar bien informadas sobre los conocimientos actuales y el estado de la investigación histórica en los territorios peninsulares.

Se publican más de 3.000 reseñas anualmente y cada volumen posee un índice de autores y un completo índice alfabético de materias, para facilitar la consulta de su rico contenido.

Información y suscripciones: Secretaría de la Revista

FACULTAD DE GEOGRAFÍA E HISTORIA

C/ Baldri Reixac s/n, Torre B, 4ª planta. 08028 BARCELONA

Tel.: 93-3333466 ext. 3136 - E-Mail: Criu@trivium.gh.ub.es

Estudis d'Història Agrària

CENTRE D'ESTUDIS HISTÒRICS INTERNACIONALS (Universitat de Barcelona)

CENTRE DE RECERCA D'HISTÒRIA RURAL (ILCC-Universitat de Girona)

17

Homenatge al Dr. Emili Giralt i Raventós

**Editors: Rosa Congost i Colomer
Llorenç Ferrer i Alòs**

REVISTA FUNDADA PER

Emili Giralt i Raventós

DIRECCIÓ

Rosa Congost i Colomer

Llorenç Ferrer i Alòs

CONSELL DE REDACCIÓ

**Rafael Aracil i Martí, Josep Colomé i Ferrer, Jaume Danti i Riu,
Santi Ponce i Vivet, Joaquim M. Puigvert i Solà,
Antoni Riera i Melis, Enric Vicedo i Rius**

SECRETARI

Jordi Planes i Casals

Publicacions i Edicions

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Amb el suport de:

Universitat de Girona

Centre de Recerca d'Història Rural
(ILCC - Secció Vicens Vives)

Redacció:

Centre d'Estudis d'Històrics Internacionals
Universitat de Barcelona. Pavelló de la República
Av. Cardenal Vidal i Barraquer, s/n. 08035 Barcelona
Tel. 93 428 37 96
Fax 93 427 93 71
e-mail: cehi@ub.edu
www.ub.es/cehi
Desembre de 2004

© dels textos: els seus autors, 2004

© d'aquesta edició:

Producció: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona
C/Adolf Florensa s/n. 08028 Barcelona
Tel. 93 403 54 36
Fax 93 403 54 46

ISBN: 84-475-2873-1

ISSN: 0210-4830

Dipòsit legal: B-13.758-1978

Sumari

Homenatge al Dr. Emili Giralt i Raventós

- 13 Presentació (Rosa Congost / Llorenç Ferrer)
- 17 Emili Giralt i Raventós (Rafael Aracil / Antoni Segura)
- 23 Emili Giralt i Raventós: records d'un antic alumne (Pedro Ruiz Torres)
- 29 Aproximació bio-bibliogràfica

Contribucions a l'homenatge

- 35 *Temps de sequera, rogatives i avalots al sud del País Valencià (1760-1770)*
Armando Alberola Pla
- 49 *El capellà rural com a agent i confident del poder senyorial a la Catalunya del segle XVIII. Un cas concret a Penelles dins la comanda de Barbens (L'Urgell)*
Francesc Amorós i Gonell
- 67 *Sant Jordi, patró de Catalunya*
Pere Anguera
- 77 *Matrimonis entre parents: estratègia o inevitabilitat? Un exemple valencià*
Manuel Ardit
- 91 *La desamortització eclesiàstica a Catalunya durant el Trienni Liberal, 1820-1823*
Ramon Arnabat
- 115 *Ordinacions medievals de viles-mercat catalanes sobre el comerç i consum del vi*
Mercè Aventin Puig

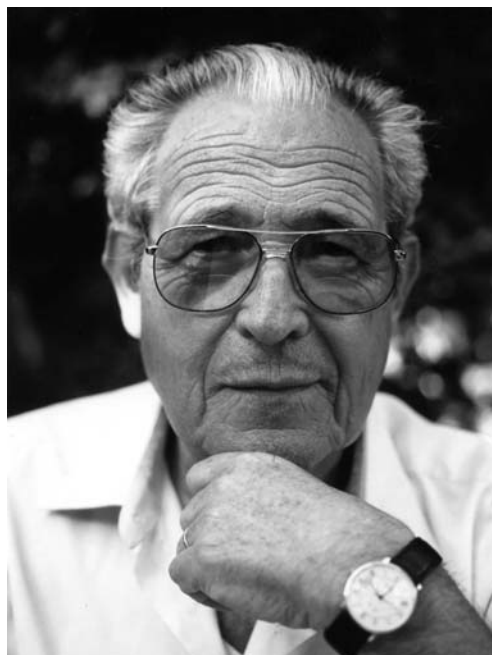
- 129 *El sindicalisme catòlic de Lleida (1918-1936)*
Jaume Barrull Pelegri
- 147 *El procés de mecanització agrària a les Illes Balears durant l'autarquia (1946-1960)*
Jaume Binimelis Sebastian, Antoni Ginard Bujosa i Antoni Ordinas Garau
- 169 *Els valors del paisatge rural*
Maria de Bolòs i Capdevila
- 179 *Frontera agraria y frontera urbana en Estados Unidos, 1890-1920*
Aurora Bosch
- 199 *Construccions de pedra en sec i camins a Mallorca: de la catalogació a la gestió*
Pere J. Brunet Estarellas
- 215 *Les condicions de vida del camperolat eclesiàstic visigot: entre la servitud i el miratge de la llibertat*
Carles Buenacasa Pérez
- 231 *La immigració francesa. Un factor decisiu de la recuperació demogràfica de la comarca del Maresme a l'època moderna?*
Alexandra Capdevila Muntadas
- 243 *Estrategias de competitividad: la diferenciación del producto en la industria algodonera catalana. Una aproximación desde la España Industrial*
Àngel Calvo Calvo
- 265 *La multitud contra els agents de taxes: una revolta a Ripoll, el 1947*
Josep Clara
- 281 *Las consecuencias de la derrota. El regreso a la agricultura tradicional y el sometimiento de la población campesina en Andalucía Oriental durante la primera etapa del régimen franquista, 1939-1953*
Francisco Cobo Romero y Teresa María Ortega López
- 299 *La agricultura gallega y el acceso al crédito agrario oficial en el franquismo*
Anxo Collarte
- 317 *La formació d'un paisatge: el procés d'especialització vitícola a la Catalunya Prelitoral*
Josep Colomé
- 335 *La rabassa morta i els discursos historiogràfics. Una relectura d'Emili Giralt*
Rosa Congost

- 349 *Pagesos, menestrals i drets senytorials al segle XVIII. El capbreu del marquès de Rupit*
Jaume Dantí i Riu
- 359 *La trashumancia en el sureste peninsular durante la época moderna*
Julián Pablo Díaz López
- 389 *La aparcería vitícola en el noroeste de la Península Ibérica (siglos XIX-XX)*
Luís Domínguez Castro
- 411 *Assembleistes, diputades i procuradores: dones en la res pública a l'Espanya del segle XX*
Montserrat Duch Plana
- 425 *Problemas de abastecimiento y política fiscal en la Valencia del siglo XVI*
Amparo Felipe Orts
- 439 *Un poble ressorgit: Utxafava (Pla d'Urgell) al segle XVIII*
Gaspar Feliu Monfort
- 455 *Els "capítols de justícia" de les Corts de 1429 i 1431, plasmació del programa conservador en el conflicte agrari català*
Josep Fernàndez Trabal
- 465 *La formació de la burgesia catalana, Magí Pladellorens Playà, de rabassaire al Bages a exportador de vins a Sant Martí de Provençals*
Llorenç Ferrer i Alòs
- 485 *Els arquebisbes senyors de Tarragona*
M. Antònia Ferrer Bosch
- 497 *L'Escola del Bosc. Un referent pioner a la transició nutricional moderna a Catalunya*
Xavier Cussó i Ramon Garrabou
- 513 *Mercaders de la terra. La trajectòria d'Esteve Andreu, botiguer de teles, mercader i senyor (Girona, 1680-1706)*
Pere Gifre Ribas
- 533 *Economía y familia en la montaña vasca a finales del Antiguo Régimen. Entre la agrarización del monte y la explotación del bosque*
Manuel González Portilla y José Urrutikoetxea Lizárraga
- 549 *Apreciació estètica del paisatge agrari: vers la construcció d'una teoria*
Carmen Gràcia

- 569 *Cataluña en la cuestión señorial*
Francisco Hernández Moltalban
- 583 *Los estudios de aplicación en la década de 1860, una vía frustrada para la difusión del cambio técnico en la agricultura*
Antonio Luque
- 601 *El procés d'implantació dels estudis agraris a la província de Lleida (1842-1969). Els orígens de l'Escola Tècnica d'Enginyeria Agrària de Lleida*
Jordi Martí-Henneberg
- 615 *Les condicions materials de vida dels rabassers penedesencs al segle XVIII: treball, mercat i consum*
Belén Moreno Claverias
- 631 *La ramaderia de caire domèstic a València d'Àneu (s. XVII-XVIII). Contrastació de l'arqueologia amb la documentació escrita*
Jordi Nadal Lorenzo i José Manuel Espejo Blanco
- 645 *Política agraria y propaganda institucional*
Rosa Ortega Canadell
- 659 *La Fatarella: una insurrecció pagesa a la rereguarda catalana durant la guerra civil*
Pelai Pagès i Blanch
- 675 *Calamitats climàtiques i economia agrària a la ribera del Xúquer entre els segles XV i XIX*
Tomàs Peris i Albentosa
- 687 *Aigua i conflicte territorial. La Junta de Defensa de les Aigües del Mogent i altres afluent del Besòs (1910-1936)*
Jordi Planas i Maresma
- 705 *El batlle de les ovelles de l'illa de Mallorca, una institució comunal obladata (s. XVI-XIX)*
Joan Pons Alzina
- 719 *Patrimonio y administración privada en la hidalguía gallega durante el Antiguo Régimen a través del ejemplo de la Casa de Noceda*
Antonio Presedo Garazo
- 729 *De menescals a veterinaris. Notes per a una sociologia històrica de la professió veterinària a Catalunya*
Joaquim M. Puigvert i Solà

- 751 *La ramaderia pagesa als comptats catalans (segles IX-XI)*
Antoni Riera Melis
- 765 *Blat de moro i fajol. Cultius nous al senyoriu monàstic de Serrateix (segles XVIII-XIX)*
Manuel Riu
- 773 *Els barrals: producció, característiques i utilitat dins del món agrari (S. XIX-XX)*
Carme Riu de Martín
- 789 *Discurso sobre la reforma agraria, siglos XIX-XX*
Ricardo Robledo
- 813 *Mossos i criats. Una radiografia del treball assalariat als masos (Girona, 1946)*
Enric Saguer i Josep Colls
- 829 *Tractà dels Pirineus, el tractat dels Pirineus?*
Núria Sales
- 841 *Fam d'abir, fam d'avui: anàlisi comparada de les causes*
Josep M. Salrach
- 861 *Tercios diezmos sobre la producción agraria de la huerta de Valencia en el siglo XVI. Aproximación a su naturaleza y rendimiento*
Emilia Salvador Esteban
- 877 *Contractes i producció agrícola dels Pellicer-Baldrich a Porrera (1800-1842)*
Carme Sanmartí Roset i Montserrat Sanmartí Roset
- 891 *Notes per a un estudi de la carnisseria de Berga en el segle XVII (1681-1682)*
M. Dolors Santandreu
- 901 *Les Valies de Ciutadilla, Maldà i Maldanell: conreus i propietat a la vegueria de Montblanc (segle XVI)*
Eva Serra i Puig
- 921 *Dret contractual i vinculatori a Mauss i a Radcliffe-Brown: algunes puntualitzacions*
Ignasi Terradas i Saborit
- 931 *El primer tren a la comarca i l'impuls a la comercialització agrícola*
Gemma Tribó Traveria
- 939 *Les trifulgues amb el xampany dels fabricants de l'Anís del Mono*
Francesc Valls Junyent

- 957 *La National Grange, el moviment granger i el desenvolupament del cooperative marketing als Estats Units (1860-1914)*
Enric Vicedo Rius

Homenatge al Dr. Emili Giralt i Raventós

Presentació

Als historiadors ens agrada buscar les filiacions de les coses que passen per poder entendre-les millor. Un homenatge és, de fet, un reconeixement d'una filiació que al mateix temps es deu a una altra filiació. Jaume Vicens Vives va marcar la historiografia del seu temps i ens va deixar uns deixebles que no sols han seguit les línies de renovació en la història de Catalunya, sinó que, al mateix temps, han renovat la mateixa historiografia. Això passava a més, quan la universitat es feia gran, els professors, les investigacions, les tesis doctorals es multiplicaven i el catedràtic esdevenia un punt de referència obligat pels tots els que veníem darrera, quan tenia vocació de mestratge.

Emili Giralt i Raventós és un deixeble de Jaume Vicens Vives; ho ha fet evident quan ha continuat l'obra d'aquell en la direcció d'Índice Histórico Español i del Centre d'Estudis d'Històrics Internacionals i ho ha fet evident quan s'ha preocupat per la història econòmica i la història social de Catalunya amb voluntat de renovació i d'aprofundiment de la història del país. Es segurament aquell mestratge, però també el sentit de servei cívic el que explica el seu compromís amb la societat valenciana quan hi passà uns anys, ja fos col·laborant intensament com a secretari general del Primer Congrés d'Història del País Valencià o investigant sobre temes punyents de la societat valenciana, com entendre la complexa relació entre agricultura i industrialització; o el seu compromís amb el seu país quan assumí la presidència de l'Institut d'Estudis Catalans o amb la seva universitat quan en fou director del Departament d'Història Contemporània, o degà de la Facultat de Geografia i Història o Vicerector d'Ordenació Acadèmica.

Però el que ens ha portat a la publicació d'aquest volum extraordinari de la revista Estudis d'Història Agrària com a homenatge a Emili Giralt, ha estat precisament pel reconeixement al seu mestratge en el desenvolupament de les investigacions de la història agrària de Catalunya. Aquest ha estat el camp veritablement original de les aportacions del professor Emili Giralt, en un moment en que el món rural estava essent bandejat per preocupacions sobre la societat industrial i hom es limitava a mirar-lo com un món endarrerit i gairebé sense història.

Hi ha aportacions claus en la seva trajectòria, des de l'article llunyà de 1951 sobre l'evolució de l'agricultura al Penedès en què hom utilitzà per primera vegada la font del cadastre, als estudis de preus de la Barcelona del segle XVII, passant per un article fonamental per a la comprensió del conflicte rabassaire a Catalunya publicat l'any 1965 i treballs diversos sobre viticultura. Des d'aleshores els estudis sobre propietat, emfiteusi, domini útil i domini directe, desamortització, contractes de conreu, viticultura d'abans i després de la fil·loxera, el cava, etc. han estat sempre presents en l'obra d'Emili Giralt. El rigor, la nota ben documentada, el detall són una de les característiques de la seva obra.

Però la seva gran aportació en aquest camp fou la institucionalització de la recerca en el camp de la història agrària mitjançant la creació el 1977 del Centre d'Estudis d'Història Rural, una secció del Centre d'Estudis Històrics Internacionals. Una de les activitats més destacades fou la celebració dels Col·loquis d'Història Agrària. El primer celebrat el 1978 i publicat per la Institució Alfons el Magnànim el 1983, el segon dedicat a la Sentència Arbitral de Guadalupe celebrat el 1986; el tercer dedicat a *Mil anys de producció, comerç i consum de vins i begudes alcohòliques als Països Catalans* el 1990 i publicat el 1993 i el darrer dedicat a la història de la ramaderia i la veterinària celebrat el 1997 i publicat parcialment en els números 13 i 14 de la revista *Estudis d'Història Agrària*. Tots ells han servit per estimular i posar de manifest la importància de les recerques en història agrària. Així mateix l'any 1978 es fundava *Estudis d'Història Agrària*, un instrument al servei de les investigacions en aquest camp que Emili Giralt va dirigir fins a l'any 2000 i des d'aleshores n'ostenta la presidència d'honor.

I aquest treball intens en el camp de la història agrària ha deixat molts deixebles, moltes filiacions, moltes persones que en algun moment de la seva carrera acadèmica es varen apassionar pels estudis pagesos des de vessants ben diverses i varen trobar en el Dr. Giralt el suport, el caliu, els suggeriments necessaris per poder anar-se fent gran en les seves recerques. Per tot el que hem rebut, però també per gratitud, sobretot per gratitud, el consell de redacció de la revista *Estudis d'Història Agrària*, que el Dr. Giralt va fundar, format per Rosa Congost i Colomer i Llorenç Ferrer i Alòs com a directors i per Rafael Aracil Martí, Josep Colomé Ferrer, Jaume Dantí Riu, Santi Ponce Vivet, Joaquim M. Puigvert Solà, Antoni Riera Melis i Enric Vicedo Rius, conjuntament amb el Centre de Recerca d'Història Rural (ILCC- Secció Jaume Vicens Vives) de la Universitat de Girona, varem decidir publicar un volum d'homenatge al Dr. Giralt.

L'acollida a la crida ha estat ben àmplia i cinquanta vuit investigadors, de procedència ben diversa, han fet arribar la seva contribució a l'homenatge. Els editors del present volum volem agrair a tots els autors la seva col·laboració a fer-ho possible dins dels terminis previstos, al personal del Centre d'Estudis Històrics Internacionals, especialment en Jordi Planes i la Mercè Bruguera i al personal de

Publicacions de la Universitat de Barcelona, l'ajuda i l'esforç inestimable perquè aquest volum hagi pogut sortir a la llum.

Gràcies Dr. Giralt per la feina feta, pel mestratge i per la humanitat. N'estem agraïts.

Rosa CONGOST COLOMER
Llorenç FERRER ALÒS

Emili Giralt i Raventós

Emili Giralt i Raventós neix a Vilafranca del Penedès el 1927. Cria en un ambient de classe mitjana és, pel costat patern, de tradició liberal i catalanista. Un avi amb coneixements de medicina i amb inclinacions literàries i pictòriques, que havia cursat Belles Arts a la Llotja de Barcelona. El pare, en canvi, fou perit químic i va treballar a l'estació enològica de Vilafranca del Penedès. En qualsevol cas, el catalanisme és el que uneix l'eix familiar de les tres generacions... Els Raventós, en canvi, eren de tradició carlina. Per part materna, el seu origen és rural i la família va patir els estralls de la fil·loxera. Després de la guerra civil, Emili Giralt experimenta les dificultats econòmiques pròpies de la postguerra. Treballa en un magatzem de vins i coneix i pateix la política repressiva del règim franquista amb la persecució de la cultura catalana i de les seves manifestacions de catalanitat.

Les seves lectures més recordades són obres de Ramon Llull, Bernat Metge, Jaume Roig, Anselm Turmeda, Verdaguer, Narcís Oller, Guimerà, Riba, López-Picó, Guerau de Liost... I, en relació a la seva formació política, troba en la seva memòria els noms de Torras i Bages, Cases-Carbó, Cambó..., a part naturalment de Prat de la Riba, Almirall, Bofill i Mates, Rovira i Virgili i, també, Andreu Nin.

Giralt no ha pertangut a cap partit polític, però se sent profundament nacionalista (català). La reivindicació de la llibertat nacional de Catalunya i l'emancipació social han d'anar indissolublement lligades. En el seu moment (1978) Emili Giralt ens va assenyalar amb èmfasi "la no inclusió del dret d'autodeterminació en la Constitució espanyola", una "Constitución" en què no hi cabia ni l'ideari del seu nacionalisme, ni els seus postulats d'alliberament social.

El 1957, assoleix el grau de Doctor en Ciències Històriques amb "Los seguros marítimos y el comercio de Barcelona entre 1630 y 1665" (parcialment inèdita) i es converteix en professor Adjunt d'Història Universal Moderna i Contemporània de la Universitat de Barcelona. El 1965, guanya la Càtedra d'Història de la Universitat de València, on s'estarà fins el 1971 en què es trasllada a Barcelona.

Giralt, deixeble de Jaume Vicens, forma part junt amb Reglà, Nadal, Fontana, etc., de la continuació d'una escola historiogràfica catalana que s'inicia amb

Capmany al segle XVIII i segueix amb els Bofarull, Rubió, Soldevila, Abadal, Batllori i Vicens. Tanmateix, tot i que en algun moment s'havia parlat d'aquesta continuïtat ell mai no n'ha volgut dir "Escola de Barcelona". Metodològicament positivista, l'interessa la interpretació històrica sempre després d'una correcta descripció de la realitat històrica. Està, en aquest sentit, molt pròxim d'Ernest Labrousse: "D'abord l'information, après l'interprétation". Emili Giralt confessa haver descobert Marx fora de la Universitat i fou a partir de la lectura d'obres de Bloch, Febvre, Morazé... que es posà a llegir-lo. Això el portà a reconèixer i acceptar les aportacions fonamentals de Marx: la lluita de classes com a motor de la història i el materialisme històric com a explicació científica de la història.

La major part de les seves primeres investigacions sobre els segles XVI i XVII ("Emigración francesa y problemas monetarios en los siglos XVI y XVII"; "La colonia mercantil francesa de Barcelona mediados del siglo XVII"; "En torno al precio del trigo en Barcelona durante el siglo XVI"; "La population catalane de 1553 à 1717. L'immigration française", etc., que va merèixer ser publicat a París, al SEVPEN el 1960 i que va escriure en col·laboració amb el seu amic Jordi Nadal, etc.).

Des d'un començament, Emili Giralt s'interessa per la història social (amb treballs col·lectius pioners com "Els Moviments socials a Catalunya, País Valencià i Les Illes" o com "Bibliografia dels moviments socials a Catalunya, País Valencià i Les Illes") i, molt particularment i aviat, el seu centre d'atenció serà la història agrària (amb recerques útils i innovadores com, per exemple "La viticultura y el comercio catalán del siglo XVIII"; "Evolució de l'agricultura al Penedès. Del Cadastre de 1717 a l'època actual"; "Le problème catalan. Aperçu historique jusqu'au début du vingtième siècle"; "Los estudios de historia agraria en España, 1940-1961", etc.).

Fou Catedràtic a la Universitat de València des del 1965 fins el 1971, quan es traslladà a la Universitat de Barcelona per ocupar la Càtedra del seu mestre Vicens Vives. A la Universitat de Barcelona, on jo mateix (R. Aracil) també em vaig traslladar com Adjunt Interí seu, reorganitza i assegura la continuïtat del Centre d'Estudis Històrics Internacionals (CEHI), un organisme de recerca universitària que havia fundat l'any 1949 Jaume Vicens, però que, des de la mort de Vicens, havia estat en hibernació fins l'arribada de Giralt a Barcelona. Com a director del CEHI, Giralt consolida la revista *Índice Histórico Español* (IHE) -que també va fundar Vicens, el 1953. Paral·lelament, crea una revista que és l'expressió dels seus interessos historiogràfics: *Estudis d'Història Agrària* (EHA), a partir de la qual organitza el I Col·loqui d'Història Agrària (1978) amb la qual cosa els desitjos confessats a finals dels anys seixanta s'acompleixen. Es pot dir que, en aquell moment, Giralt ha fet honor a la Càtedra exercida abans pel seu mestre Vicens: per una part, l'IHE continua i funciona el CEHI que, en poc temps, es convertirà en un centre imprescindible per a l'estudi de la Guerra Civil i de la dictadura franquista i, per una altra, la revista *Estudios de Historia Moderna* (EHM) de Vicens té com a renovat recanvi una altra revista pionera: EHA en català.

Emili Giralt ha estat un historiador connectat a la historiografia europea, sobretot amb l'assistència i col·laboració a diversos congressos clau (Ciències Històriques de Roma, 1955; Història Econòmica d'Estocolm, 1960; Ciències Històriques de Moscou, 1970...) i amb els seus lectorats a França (cosa que vol dir Wolff, Godechot, Faucher, Le Roi Ladurie, Braudel i l'amistat amb Vilar) i a Anglaterra (amb el seu lligam com a corresponsal de la "Economic History Review").

Tanmateix, fou Jaume Vicens i Vives l'historiador que, com ell mateix reconeix, més l'ha influït i fins i tot impactat. Ell d'estudiant ja havia assistit a les classes i rebut el mestratge de personatges com Mercader, Rubió i Balaguer, Ferran Soldevila, Pere Bohigas, Bastardas, Pericot... Ara bé, Vicens va ser per ell una tempesta político-historigràfica en una universitat on la gran absent era, malgrat tot, la cultura catalana i la història econòmico-social.

Respecte del País Valencià, on jo el vaig conèixer (Rafael Aracil), Giralt va publicar dos treballs que van obrir perspectives a la recerca històrica en aquell país i ha costat molt de temps superar, i només parcialment.

El primer d'ells, "Problemas históricos de la industrialización valenciana" (1968), està ple de suggeriments i hipòtesis sobre la industrialització (o més exactament la "no industrialització") valenciana. Aquest treball, sis anys després de la publicació de "Nosaltres els valencians" de Joan Fuster, seguia impulsant amb força l'interès dels historiadors valencians per tractar la història del seu país d'una forma científica, menys "higienica", més "política", és a dir, en definitiva des d'un angle obertament "nacional". L'article d'"Estudios geográficos" va provocar una allau d'escrits ratificant, completant o, altres vegades, rebatent les causes del que en aquells moments es denominà el "fracàs (industrial) valencià". Va constituir, doncs, el millor estímul per obrir posteriors investigacions.

L'altre treball, "Introducción del guano como fertilizante agrícola en el País Valenciano y en Cataluña" (1969), dóna a conèixer les elevades importacions de guano i el gruix de la fabricació d'adobs artificials en el País Valencià i la importància de la seva utilització, corroborant així el paper pioner, punter, exercit pels regadius valencians en el conjunt de l'agricultura catalana i espanyola.

Més enllà de la tasca científica, docent i cultural d'Emili Giralt al País Valencià, no ens cansarem mai de remarcar que el fet més important de la seva estada allà fou, sens dubte, l'organització del I Congrés d'Història del País Valencià, realitzat a l'abril de 1971.

Giralt mai es va sentir foraster a València -malgrat que la intensa castellanització de la ciutat era per ell un element estrany- i es va instal·lar allà sense pressos per marxar i instigant tesis doctorals "nacionals", amb temes candents valencians (és aquí on s'inscriuen les tesis, treballs i carreres professionals dels seus deixebles valencians d'aquell moment: Alfons Cucó, Empar Alvarez, Rafael Aracil, Manuel Ardit, Empar Blesa, Joan Brines, Xavier Paniagua i tants i tants altres).

En general l'ambient intel·lectual i cultural del País en aquells moments de finals dels seixanta, com pertot arreu, no era especialment atractiu. Ara bé, a la Universitat

de València i precisament a la Facultat de Filosofia i Lletres van coincidir determinats intel·lectuals que feien d'aquella Universitat, i junt amb altres persones d'aquella ciutat, un lloc culturalment privilegiat. Rafael Aracil recorda molt bé, fins i tot amb certa nostàlgia i no sols pel pas del temps, tertúlies que no ha oblidat mai i amb les que va aprendre molt. A llocs diversos: a una cafeteria, a l'Ateneu, a casa d'Ernest Lluch, a la de Joan Fuster, a la de Vicent Ventura (a l'agència Publi-Pres, aleshores), a Concret Llibres (del malaguanyat Valerià Miralles), a la llibreria Tres i Quatre, a la llibreria Dàvila, a la Casa de Catalunya (carrer de La Pau), etc., uns o altres periòdicament es veien i parlaven de política, compartien informació, xerraven, discutien i, naturalment, conspiraven contra la dictadura.

Joan Fuster (que per Giralt fou el gran catalitzador de les inquietuds valencianes de l'època), Vicent Ventura, Ernest Lluch, Rafael Aracil, Eliseu Climent, Ricard Pérez Casado, Sebastià Garcia Martínez, Alfons Cucó, Josep Iborra, J. L. López Piñeiro, Màrius Garcia Bonafé, Jaume Pérez Muntaner, Raimon Pelejero, Enric Sebastià Domingo, Dolors Bramon, Josep M^a. Bernabé Maestre, P. Perez Puchal, Vicente Martínez Santos, A. López Gómez, Miquel Terradell, Joan Reglà, el propi Emili Giralt i tants d'altres, van ser l'avantguarda d'un País Valencià que començava a despertar i consolidar-se abans encara de la fi del franquisme. Un país, una "consciència inquieta", que Giralt veia com a part integrant d'un conjunt més ample, que devia ser lliurement acceptat i que per ell era la comunitat dels Països Catalans.

Fou en aquest context que Giralt ideà el Congrés d'Història del País Valencià (abril de 1971). Un congrés que va col·locar per primera vegada el nom "País Valenciano" en documents oficials junt a noms de ministres, militars, religiosos de notable voluntat centralista. Aquest nom, en aquells moments, volia indicar clarament la unitat, la personalitat, la voluntat de futur d'un poble injustament ignorat. L'impacte extracientífic i la mobilització ciutadana que va comportar van ser extraordinaris. El material historiogràfic reunit a les ponències i comunicacions del Congrés (publicat poc després en diversos volums) era impressionant i fou el "qui és qui", el senyal de sortida d'una bona part dels historiadors i dels polítics que poc temps després van comptar durant la transició al País Valencià, des d'un angle o un altre. Un esdeveniment, doncs, pel qual València i, especialment, la seva Universitat no pot oblidar Emili Giralt. I, en aquest sentit, cal reconèixer que al menys la Universitat no l'ha oblidat. El juny del 2001, essent Rector Pedro Ruíz Torres, fou investit Doctor Honoris Causa de la Universitat de València. El discurs del Dr. Giralt versà sobre "Simón de Rojas Clemente y Rubio (1777-1827) i la ciència ampelogràfica", singular botànic i agrònom valencià, professor d'àrab a Madrid (d'Alí Bei, entre d'altres), secretari general del Jardín Botánico de Madrid, estudiós de la flora andalusa, fundador de la criptogàmia a Espanya, mort als 50 anys, de la mateixa altura científica que Lagasca o Cavanilles. La laudatio d'Emili Giralt fou llegida pel malaguanyat amic Alfons Cucó, catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat de València.

L'arribada (tardor de 1971) d'Emili Giralt a la Universitat de Barcelona fou rebuda amb una certa expectació pels estudiants que en aquells moments finals de la dictadura cursaven l'especialitat d'Història Moderna i Contemporània a la Facultat de Filosofia i Lletres. Per primera vegada, dotze anys després de la seva mort, un deixeble directe de Jaume Vicens Vives venia a exercir docència i mes- tratge com a catedràtic en el que havia estat el seu Departament i la seva Facultat. Emili Giralt venia precedit de la important tasca de renovació historiogràfica que durant sis anys (1965-1971), ja ho hem dit, havia dut a terme a la Universitat de València. No defraudà aquelles expectatives i la seva arribada sacsejà uns estudis que, pel seu formalisme, contrastaven amb l'ebullició política del moviment estu- diantil d'aquells anys. Aprofitant les possibilitats que oferia el denominat "Pla Maluquer", introduí noves assignatures entre les que molt aviat destacaren una "Història Agrària" i "Estadística aplicada a l'estudi de la història". També impartí classes sobre "Història Contemporània d'Espanya". En tots els casos, hom recor- da la seva obsessió per confeccionar dossiers de lectures (avui una pràctica molt estesa, però que llavors constituïa tota una novetat) que els alumnes havien de treballar i discutir a les classes, la incorporació de la història de Catalunya en els programes de les seves assignatures, la superació del marc cronològic habitual, atès que per primera vegada hom s'avenia a tractar la Segona República i la Guerra Civil, la utilització d'un bagatge estadístic que, des de l'Escola dels Annales, era freqüent a les universitats europees i el relleu que, en un país com el nostre, tenia la història agrària, sense la qual perdien bona part de sentit fenò- mens com el de la industrialització o el carlisme posem per cas. Especialment recordat fou un seminari sobre nacionalisme impartit a les acaballes de la dicta- dura. La tasca docent d'Emili Giralt durant aquells anys (1971-1975) fou un sím- bol de compromís, de catalanitat i de renovació docent difícil d'oblidar per tots aquells que poguérem gaudir de les seves classes.

Poc després de la seva arribada, Emili Giralt reactivà el *Centre d'Estudis Històrics Internacionals* (CEHI, creat per Jaume Vicens Vives el 1949), del qual fou director des de 1973 fins el 1998. El 1977 creà, com a secció del CEHI, el *Centre d'Estudis d'Història Rural* i la revista *Estudis d'Història Agrària*, que ha publicat ja 16 números. Des d'aquests dos centres, el professor Emili Giralt va dur a terme una important tasca de recerca, de la qual donen compte les desenes de tesis doctorals dirigides, especialment d'història agrària i d'història social i políti- ca de la Catalunya contemporània, la publicació en col·laboració del llibre ja mencionat *Els moviments socials a Catalunya, Pas Valencià i les Illes. Cronologia 1800 – 1939* (1967, 1971), *Bibliografia dels moviments socials a Catalunya, País Valencià i les Illes* (1972), *El Franquisme i l'oposició: una bibliografia crítica, 1939-1975* (1981), *Prensa clandestina i de l'exili, 1939-1976. Inventari* (1977) i, més recentment, el segon volum de la *Història agrària dels Països Catalans* (2004). També destaquen la seva codirecció de la *Història de les Comarques de Catalunya* (1986), la seva col·laboració en el volum segon de la *Història*

Econòmica de la Catalunya Contemporània (1990) i la versió catalana revisada *d'Immigració i redreçament demogràfic: els francesos a la Catalunya dels segles XVI i XVII* (2000), obra publicada el 1960 en francès amb Jordi Nadal.

Des del CEHI va impulsar també diferents col·loquis i congressos d'història agrària i sobre la Guerra Civil espanyola: I Col·loqui d'Història Agrària, Barcelona, 13-15 d'octubre de 1978; I Col·loqui Internacional sobre la Guerra Civil Espanyola (1936-1939), Barcelona, 19-21 d'abril de 1979; II Col·loqui Internacional sobre la Guerra Civil Espanyola (1936-1939). "L'Europe et la guerre civile espagnole", Barcelona, 29-30 de setembre i 1 d'octubre de 1982; III Col·loqui Internacional sobre la Guerra Civil Espanyola (1936-1939). "La guerra i la revolució a Catalunya", Barcelona, 4-7 de novembre de 1986; II Col·loqui d'Història Agrària. "IV Centenari de la Sentència Arbitral de Guadalupe", Barcelona, 9-12 de desembre de 1986; Congr s Històric Internacional del Centenari de la Fil·loxera i el Cava, Sant Sadurní d'Anoia, 19-22 d'octubre de 1987; Congr s Internacional sobre l'exili als Països Catalans, 1939-1978, Barcelona, 9-11 d'octubre de 1989; III Col·loqui d'Història Agrària. "Mil anys de producció, comerç i consum de vins i begudes alcohòliques als Països Catalans", Vilafranca del Penedès-Sant Sadurní d'Anoia, 14-18 de febrer de 1990; IV Col.loqui d'Història Agrària "Historia de la Ramaderia i la Veterinària als Països Catalans", Barcelona, Bellaterra, Vilafranca del Penedès i Girona, 20-24 de maig de 1997.

A la Universitat de Barcelona, Emili Giralt ha estat Director del Departament d'Història Contemporània, degà de la Facultat de Geografia i Història i Vicerector d'Ordenació Acadèmica. Entre 1981 i 1983 fou professor a la Universitat de la Sorbona, on organitzà un encontre sobre el "Passat, Present i Futur de l'Agricultura Catalana". El 31 d'octubre de 1984 feu el discurs de contestació en la solemne cerimònia d'investidura com a doctor honoris causa de l'escriptor i amic seu Joan Fuster. Entre 1987 i 1995, fou president de l'Institut d'Estudis Catalans, on impuls  la reforma dels estatuts, obr  la institució afavorint aix  la incorporació de nous membres i feu que es complet s el Diccionari de la Llengua Catalana. El 1992, fou nomenat Catedràtic Em rit de la Universitat de Barcelona i, el 1999, fou designat membre d'honor de l'*Association Internationale d'Histoire et Civilisation de la Vigne et du Vin*. El 1997, la Generalitat de Catalunya li atorgà la Creu de Sant Jordi.

En definitiva, una vida al servei de la història i del comprom s amb el país que ha fet mestratge i ha deixat una llavor que, sens dubte, ha arrelat entre tots aquells que hem tingut el privilegi d'haver estat els seus alumnes i els seus continuadors en els molts fronts historiogràfics que ha obert i en els que encara continua.

Rafael ARACIL MARTI
Antoni SEGURA MAS
Universitat de Barcelona

Emili Giralt i Raventós: records d'un antic alumne

Emili Giralt i Raventós va arribar el 1965 a València per a fer-se càrrec de la càtedra d'Història Universal Moderna i Contemporània a la Facultat de Filosofia i Lletres. El curs 1968-1969 fou el meu primer any en aquell centre i fou aleshores quan el vaig tenir com a professor d'Història Universal Moderna i Contemporània, una de les assignatures fonamentals que s'impartia durant el segon semestre. Poc després Emili Giralt i Joan Reglà no van tenir problema a deixar enrera el nom tradicional de les seves respectives càtedres. Emili Giralt va passar a dirigir el departament d'Història Contemporània (Universal i d'Espanya) i Joan Reglà el departament d'Història Moderna (Universal i d'Espanya). Ambdós eren historiadors de la prestigiosa "escola catalana de Vicens". A la Facultat de Filosofia i Lletres de València hi havia a la segona mitat de la dècada dels seixanta cinc catedràtics d'història, tres d'ells eren catalans (Miquel Tarradell, Joan Reglà i Emili Giralt), un aragonès (Antonio Ubieto) i l'altre valencià (Julián Sant Valero). Els alumnes relacionàvem aquests cinc professors amb una història diferent de la "oficial". Els unia una interpretació que, a diferència del que passava a d'altres llocs, no identificava Espanya amb Castella i recuperava altres trajectòries històriques peninsulars diferents de la castellana, en especial la dels països de l'antiga Corona d'Aragó. També aquesta història es caracteritzava per una visió comparada dels canvis a les diferents societats, més enllà per tant de l'Estat.

A la universitat espanyola d'aquells anys no abundaven els partidaris d'una història que donés importància als fenòmens econòmics, socials o culturals i no només als fets polítics. Miguel Artola, José María Jover, José Antonio Maravall, Antonio Domínguez Ortiz i alguns altres (pocs) historiadors eren excepcions en un panorama molt tradicional. A València, al contrari, coincidien diverses postures de diferent procedència, crítiques totes elles amb aquesta història tradicional. Els historiadors catalans a València, no obstant, col·laboradors o deixebles de Jaume Vicens Vives destacaven per diversos motius. Eren partidaris de la nova història de caràcter econòmic i social a l'estil dels historiadors de l'escola dels *Annales* a França, que es trobava en ple desenvolupament en la dècada de 1960

a bona part d'Europa menys a Espanya. En un ambient universitari com el nostre, molt escàs d'investigació original, Joan Reglà i Emili Giralt van prestar molta atenció a la formació de futurs investigadors en història i van promoure grups de treball sobre diferents temes d'història moderna i història contemporània, respectivament, sense establir límits cronològics infranquejables. Tenien un interès poc usual a proporcionar la metodologia adequada al treball amb fonts poc convencionals. D'Emili Giralt vaig rebre classes a tercer curs (el primer any de l'especialitat de Geografia i Història) d'una assignatura optativa que ens introduïa a l'economia i a la metodologia de la història econòmica.

Des de la seva arribada el 1965 a la Universitat de València i durant la seva estada, en prou feines set anys abans de traslladar-se a la Universitat de Barcelona, Emili Giralt va deixar diverses i abundants mostres de la seva manera innovadora d'entendre el treball d'historiador. Tres en conservo de ben vives a la memòria. En primer lloc, recordo molt bé que com a professor donava una gran importància al fet en si d'ensenyar a "fer història" i no sols a la tasca docent de transmetre coneixements històrics elaborats per altres. El primer contacte que vaig tenir amb la investigació històrica fou tot just començada la carrera, en els dos primers anys d'assignatures "comunes" previs a la "especialització" en Geografia i Història, i ho dec al departament que dirigia Emili Giralt. Durant tota la llicenciatura vaig rebre nombroses "llicons magistrals", com era habitual en la universitat espanyola, i vaig assistir a molts "seminaris" de caràcter voluntari que oferien els diferents departaments. En els "seminaris" era possible aprofundir en certs temes, discutir en petits grups i fins i tot presentar treballs recolzats en una mínima bibliografia. Els "seminaris" no eren una novetat fora d'Espanya. Es tractava d'una innovació alemanya del segle XIX, introduïda amb la finalitat d'organitzar l'ensenyança de la història en la seva vessant pràctica, que es va intentar implantar en les primeres dècades del segle XX a Espanya amb poc èxit. A la Facultat de Filosofia i Lletres de València, al contrari, el "seminari" tenia molta importància en els anys seixanta. Hi havia seminaris de diferents tipus, però molts dels que organitzava la càtedra d'Emili Giralt eren classes pràctiques de metodologia de la història i estaven orientats a posar-nos en contacte amb fonts i tècniques d'investigació. En aquests "seminaris" vaig treballar amb revistes i diaris de finals del segle XIX i principis del XX, vaig treure informació sobre conflictes socials, vagues, preus i salaris, vaig fer fitxes, vaig aprendre a utilitzar mètodes quantitius, em vaig familiaritzar amb l'estadística i amb la representació gràfica.... No sols es tractava d'obtenir informació sinó també de quantificar, elaborar corbes semilogarítmiques, etc. L'última conversació que vaig tenir amb Emili Giralt com a professor meu a València (si no recordo malament en el meu penúltim curs de carrera i poc abans que ell marxés amb destí a la Universitat de Barcelona), fou per parlar-li dels diaris que, a instàncies seves, havia buscat i trobat a principis dels setanta en unes dependències de l'ajuntament d'Alacant amb més pinta de magatzem que d'hemeroteca. Amb aquests diaris em proposava

estudiar l'anticlericalisme en el sud del País Valencià en les primeres dècades del segle XX. Per desgràcia, no vaig anar gaire lluny en la investigació prevista.

El segon exponent de la seva manera d'entendre el treball d'historiador em porta a un esdeveniment que, amb tota raó, ha estat considerat una fita historio-gràfica. Em refereixo al Primer Congrés d'Història del País Valencià que va tenir lloc els dies 14 al 18 d'abril de 1971. Emili Giralt fou el secretari general de la Comissió Organitzadora d'aquest important congrés i en la secretaria va comptar amb l'ajuda d'Alfons Cucó (Departament d'Història Contemporània), de Luís García Ballester (Departament d'Història de la Medicina) i de Sebastián García Martínez (Departament d'Història Moderna). La crònica del Congrés va sortir publicada poc després, el 1973, en el primer volum de les actes, i té el seu començament a les dotze hores del dimecres 14 d'abril al Paranimf de l'antiga Universitat de València on es va celebrar la sessió inaugural presidida pel rector Juan José Garbelladures Goyanes. Després de la intervenció de Julián Sant Valero, President de la Comissió Organitzadora i degà de la Facultat de Filosofia i Lletres, va prendre la paraula Emili Giralt, secretari general del Congrés, que va donar compte de com va sorgir la idea de fer un congrés d'història del País Valencià a l'abril de 1969, en el III Congrés Nacional d'Història de la Medicina. Això posa de manifest els estrets contactes que en aquella època existien entre historiadors d'una i una altra Facultat i que després mai han estat tan intensos. Emili Giralt feu patent després l'enorme entitat de l'esdeveniment: 680 congressistes, 283 entitats adherides, una nodrida participació estrangera, una extraordinària aflluència juvenil, nombroses exposicions i actes culturals, el caràcter itinerant de nord a sud del País Valencià. Al final de la seva intervenció, Emili Giralt va exposar els quatre objectius que perseguia l'esmentat congrés: 1) superar els compartiments de les càtedres d'Història dins de la Facultat de Filosofia i Lletres i trencar l'aïllament entre els departaments d'Història de les diferents Facultats de la Universitat valenciana; 2) coordinar els estudis universitaris amb els que estaven empenent altres institucions culturals valencianes; 3) aconseguir "un replantejament de la nostra història d'acord amb els punts de vista i les valoracions temàtiques i metodològiques que avui predominen en el camp de la historiografia"; i 4) fer que la "projecció ciutadana de la Universitat" fos "una miqueta més que una consigna verbal i un desideràtum inaccessible". En aquell moment feia tercer curs de Filosofia i Lletres, primer any de l'especialitat de Geografia i Història. En qualitat d'alumne vaig poder assistir per primera vegada, com tants altres dels meus companys, a les sessions d'un congrés científic. Vaig seguir amb atenció els resums de les investigacions exposats en algunes de les diferents seccions del congrés i els intensos debats que es van suscitar en algunes ocasions. Recordo especialment el debat que van mantenir Emili Giralt, Jordi Nadal i Ernest Lluch a propòsit de la industrialització en una de les aules de l'acabada d'inaugurar Facultat de Filosofia i Lletres, que de l'edifici antic s'acabava de traslladar l'Avinguda de Blasco Ibáñez, on es troba ara. Vaig recórrer amb autobús la geografia valenciana, des de Castelló fins al castell d'Alacant. Allà Henri Lapeyre va

pronunciar la conferència de clausura. A Elx, a manera d'epíleg, va haver-hi un dinar en el parc i més tard una audició del "Misteri". Malgrat la distància entre professors i alumnes, entre els participants d'una i una altra condició existia una certa complicitat, afavorida per la conjuntura política d'aquells anys, no en va el Primer Congrés d'Història del País Valencià s'havia inaugurat en una data tan significativa com el 14 d'abril.

La tercera mostra del treball d'Emili Giral com a historiador durant la seva etapa valenciana m'hauria de portar a l'anàlisi de l'obra que va deixar llavors i en quin sentit ha influït en la història econòmica i social del País Valencià. He parlat amb anterioritat d'això, en particular del seu important estudi "Problemas históricos de la industrialización valenciana", publicat el 1968 en castellà a *Estudios Geográficos* i en català el 1970 en el primer volum de l'obra col·lectiva *L'estructura econòmica del País Valencià*. Aleshores vaig posar de relleu que algunes de les idees contingudes en aquell text van obrir el camí a una perspectiva diferent. La hipòtesi interpretativa d'Emili Giral resultava en certa manera contradictòria amb la visió històrica del País Valencià inspirada en l'enfocament "dualista" exposat per Joan Reglà i assumit en part per Joan Fuster. La idea que en el segle XVIII valencià hom trobava "una llarga etapa de creixement econòmic" que feu possible l'aparició d'una classe mitjana acomodada, cridada a transformar el País Valencià com a nucli originari de la futura burgesia, trencava amb la tendència a posar èmfasi en la "refeudalització", les "supervivències feudals" o el "subdesenvolupament". Per a Giral les condicions econòmiques es corresponien amb una Il·lustració valenciana digna de la base econòmica que la va sostenir. El fracàs de la revolució industrial no es remuntava al segle XVIII i en conseqüència calia buscar l'explicació en la segona meitat del segle XIX, no per falta de capital i de burgesia, sinó pel fet que el capital i la burgesia havien acabat orientant-se cap a l'agricultura en detriment de la indústria. L'agricultura valenciana es va transformar en sentit capitalista. Els capitals es van dirigir cap a la terra, primer per a comprar-la (durant la desamortització i la desvinculació), després per a transformar-la tècnicament, però en l'un i l'altre cas a costa de la descapitalització de la indústria. La fallida dels instruments financers autòctons va acabar per posar el negoci bancari en mans de capitalistes no valencians, que van invertir en realitzacions industrials, comercials o bancàries fora del país. La hipòtesi que va formular Giral a finals de la dècada dels seixanta sobre la història econòmica valenciana dels segles XVIII i XIX va arribar en un moment en què a penes si hi havia investigació en aquest camp i es va convertir en obligat punt de referència dels primers treballs de certa entitat, publicats en la dècada de 1970: *Industrialització al País Valencià (el cas d'Alcoi)*, de Rafael Aracil i Mario García Bonafé, així com *La sedería de València, 1750-1856. Algunos problemas*, de Vicente Martínez Santos, van aparèixer el 1974; *La vía valenciana*, d'Ernest Lluch, i *Indústria i subdesenvolupament al País Valencià*, de Joseph M. Bernabé, el 1976; *Revolución liberal y revuelta campesina*, de Manuel Ardit, el 1977; *Banca i industrialització. El cas valencià, 1840-1880*, de Clementina Ródenas, i *El País Valencià*

en el *Censo de Floridablanca* (1787), de Joseph Emili Castelló, el 1978. Per la meua part, el 1981, en el volum VI de la *Historia del País Valencià* a càrrec de Cupsa Editorial i Editorial Planeta (pàgines 225 i 226), vaig escriure el següent: “la hipòtesi de Giralt conté un aspecte que no ha estat aprofitat per a explicar el *caràcter específic* del desenvolupament econòmic valencià, especificitat que permet comprendre la peculiaritat del País Valencià contemporani”. El que Giralt plantejava era l'existència d'una *via capitalista a l'agricultura*, que s'imposava en el segle XIX quan en altres països de l'Europa capitalista triomfava la revolució industrial. Però per a aquest historiador la transformació agrària era un impuls del capitalisme i de la burgesia valenciana cap a un desenvolupament diferent del ‘desenvolupament del subdesenvolupament’ i de la dependència tercermundista. Giralt va dirigir la mirada no cap a la perifèria del sistema capitalista, sinó cap al mateix centre. Continuo pensant que fou un encert, si ho comparem amb altres punts de vista de més acceptació en aquells anys. La investigació de les dues últimes dècades ha complicat més i més les coses, com no podia ser menys atés que els treballs d'història econòmica han crescut de manera exponencial des que Giralt va formular la seva interpretació, però en general la idea de “refeudalització” o “estancament” al llarg dels segles XVIII i XIX al País Valencià s'ha abandonat quasi totalment.

M'agradaria acabar amb el record d'un fet molt més recent, sense apartar-me de la meua època d'alumne. La Universitat de València va nomenar fa poc Emili Giralt doctor “honoris causa” amb motiu dels actes commemoratius del cinquè centenari de la fundació el 1499-1502 de *l'Estudi General*. El seu padrí fou Alfons Cucó, una de les persones més pròximes a Emili Giralt en la seva etapa valenciana, també professor meu, company i amic entranyable. L'acte d'investidura d'Emili Giralt com a doctor “honoris causa” per la Universitat de València va tenir lloc el dia 8 de juny del 2001 en el mateix Paraninfo en què trenta anys abans s'havia inaugurat el Primer Congrés d'Història del País Valencià. L'acte el vaig presidir com a rector i mentre estava tenint lloc, com a antic alumne em va venir a la memòria una imatge molt nítida de finals dels anys seixanta en plena intervenció d'Emili Giralt. La meua memòria visual és lamentable i desconec si és per falta d'ús, per algun factor genètic o per qualsevol altra cosa. Malgrat aquesta carència, la imatge visual del petit despatx ple de llibres, documents i fitxes, on s'arribava amb dificultat per una porta camuflada en el replà de l'escala principal que puja cap a la Sala de Junes i les dependències del rectorat a la primera planta de l'edifici de l'antiga universitat, l'he conservat al llarg del temps. Nouvingut com era a la universitat, vaig entrar a finals dels seixanta en aquesta espècie de caverna del saber, tant fosca com plena d'objectes que em semblaven molt antics, per a prendre per primera vegada contacte directe amb la investigació històrica. El record d'aquest espai continua envoltat d'un misteriós caràcter d'iniciació. En el fons d'aquell despatx, en la meua memòria emergeix la figura d'Emili Giralt donant indicacions als professors ajudants de classes pràctiques que anaven a ensenyar-nos a remenar les fonts i a aprendre les tècniques bàsiques per a començar a “fer història”. Tot això sobreviu en la meua pobra

memòria visual i deu ser perquè fou la primera experiència de quelcom que et deixa una profunda empremta (en aquest cas aprendre a “fer història” amb restes tretes de l’oblit) i sol resultar inoblidable.

Els records d’un antic alumne d’Emili Giralt en la seva etapa valenciana, com és el meu cas, donarien per a escriure molt més, però he triat records de tres classes amb la finalitat de ressaltar un determinat perfil d’historiador. M’agradaria acabar amb un breu resum. Per a Emili Giralt tenia molta importància al fet en si d’ensenyar a “fer història”, a investigar, aconseguir que els alumnes es familiaritzaren amb l’ús de diferents tipus de fonts i tècniques per a obtenir informació de cada una d’elles, resumir aquesta informació, representar-la i interpretar-la. Va crear grups de treball i va aconseguir a més que sorgissin grans espais de trobada que desbordaren les estretes i convencionals barreres disciplinars i actuaren a favor de la projecció en sentit ciutadà de l’activitat universitària. En gran manera, el Primer Congrés d’Història del País Valencià fou obra seva. A tot això, que ja és prou, s’afegeixen els resultats d’una investigació pròpia i original, de la que n’és un exemple el gruixut volum d’homenatge editat l’any 2002 per la Universitat de València amb motiu de la seva investidura com a “doctor honoris causa”, *Empresaris, nobles i vinyaters. 50 anys de recerca històric*. La seva hipòtesi sobre l’evolució de l’economia i la societat del País Valencià en els segles XVIII i XIX van obrir una perspectiva d’interpretació poc explorada fins aleshores i que durant molt de temps ha estat present en l’obra dels historiadors.

Pedro RUIZ TORRES

Catedràtic d’Història Contemporània de la Universitat de València

Aproximació bio-bibliogràfica

Dades acadèmiques

1951: Llicenciat en Filosofia i Lletres (Secció d'Història) per la Universitat de Barcelona.

1953: Membre del Comité de redacció de l'*Índice Histórico Español*.

1953-1954: Estades a Tolosa de Llenguadoc i a París per ampliació d'estudis.

1954-1955: Lector d'Espanyol al Kings College de la Universitat de Durham a Newcastle.

1957: Doctor en Ciències Històriques a la Universitat de Barcelona per l'obra "Los seguros marítimos y el comercio de Barcelona en 1630 y 1665", parcialment inèdita.

Premi "Antoni Par" del Col·legi Notarial de Barcelona.

1960-1972: Membre de la *Commission Internationale d'Histoire des Mouvements Sociaux et des Structures Sociales*, París.

1961: Assistència al Seminari d'Història Agrària, Universitat de Gottingen.

1962-1975: Corresponsal de la revista *Economic History Review*.

1965-1971: Catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat de València.

1965-1971: Director del Departament d'Història Moderna de la Universitat de València.

1966: Acadèmic corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

1968-1970: Secretari de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de València.

1971-1992: Catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona.

1971: Secretari general del Primer Congrés d'Història del País Valencià.

1972-1980: Director del Departament d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona.

1973-1999: Director del Centre d'Estudis Històrics Internacionals de la Universitat de Barcelona.

1976: Membre de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

1976-1979: Degà de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona.

1977-2000: Fundador i director del Centre d'Estudis d'Història Rural i de la revista "Estudis d'Història Agrària".

1981: Vicerector d'Ordenació Acadèmica de la Universitat de Barcelona.

1981-1983: Professor associat del *Centre d'Études Catalanes* de la Universitat de la Sorbona (París IV).

1983-1987: Membre del Consell Permanent de l'Institut d'Estudis Catalans.

1987-1995: President de l'Institut d'Estudis Catalans.

1992: Catedràtic emèrit d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona.

1999: Membre d'honor de l'*Association Internationale d'histoire et civilisation de la vigne et du vin*.

Publicacions pròpies

«El códice del "Catholicon", de J. Balbus, de la biblioteca del Museo de Vilafranca», *Biblioteconomía. Boletín de la Escuela de Bibliotecarias de Barcelona*, VII, 1950, n° 26, p. 65-69.

«Evolució de l'agricultura al Penedès. Del cadastre de 1717 a l'època actual», *I Asamblea Intercomarcal del Penedès y Conca d'Òdena. Martorell, 1950*, Igualada, 1951, p. 166-176.

«La viticultura y el comercio catalán del siglo XVIII», *Estudios de Historia Moderna*, II, 1952, p. 313-348.

«Ensayo metodológico para el estudio de la población catalana de 1553 a 1717», *Estudios de Historia Moderna*, III, 1953, p. 239-284. En col·laboració amb Jordi Nadal.

«Interdependencia económica de las dos vertientes del Pirineo Central a fines del siglo XVII», *Congrès International d'Études Pyrénéennes*, Toulouse, 1956, I, p. 16-21.

«Inmigración francesa y problemas monetarios en la Cataluña de los siglos XVI y XVII», *Riassunti delle comunicazioni. X° Congresso Internazionale di Scienze Storiche*, Roma, 1955, VII, p. 181-185.

«La colonia mercantil francesa de Barcelona a mediados del siglo XVII», *Estudios de Historia Moderna*, VI, 1956-1959, p. 215-278.

«En torno al abastecimiento triguero de Barcelona durante el siglo XVI», *VII Congresso Internazionale di Studi Sardi-VI Congresso de Historia de la Corona de Aragón. Elenco e riassunti delle comunicazioni*, Cagliari-Alghero, 1957, p. 14-15.

«En torno al precio del trigo en Barcelona durante el siglo XVI», *Hispania*, LXX, 1958, p. 38-71.

«Sources barcelonaises pour l'histoire de la marine et de l'économie maritime», *Vie Colloque d'Histoire Maritime. Paris, 1959*, Paris, SEVPEN, I, 40 p.

La población catalana de 1553 à 1717. L'immigration française et les autres facteurs de son développement, Paris, SEVPEN, 1960, XXIII+354 p. Avant-propos de Fernand Braudel. En col·laboració amb Jordi Nadal.

«Técnicas, rendimientos y mutaciones agrícolas en una finca catalana del siglo XVIII», *First International Conference of Economic History. Stockholm, 1960*, Paris-La Haia, 1960, Mouton, p. 569-576.

[Agricultura i qüestions agrosocials], *Un segle de vida catalana, 1814-1930*, dirigit per Ferran Soldevila, Barcelona, 1961, 2 vols., Editorial Alcides, p. 183-190, 208-210, 471-476, 532-536, 801-807, 838-843 i 1.283-1.289.

«Le problème catalan. Aperçu historique jusqu'au début du XXe siècle», *La Décentralisation. VIe Colloque d'Histoire organisé par la Faculté des Lettres et des Sciences Humaines d'Aix-en-Provence, le 1er et 2 décembre 1961*, Aix-en-Provence, 1962, Publications des Annales de la Faculté des Lettres, p. 17-26.

Los estudios de historia agraria en España (1940-1961). Orientaciones bibliográficas, Barcelona, 1962, Teide, 79 p.

La immigració francesa a Mataró durant el segle XVII, pròleg de Ramon d'Abadal i de Vinyals, Premi Iluro 1963, Mataró, 1966, 142+12 p. En col·laboració amb Jordi Nadal.

«Rogations for rain in Barcelona during the sixteenth century», *Proceedings of the Conference on the Climate of the Eleventh and Sixteenth Centuries. Aspen (Colorado), June 1962*, Boulder (USA), 1962, p. 17-37.

«Recopilación y adiciones a la documentación y bibliografía de las *Memorias históricas* de Antonio de Capmany», edició de la Cambra de Comerç de Barcelona, Barcelona, 1962, II, 2ª part, p. 1.112-1.196.

«Barcelona en 1717-1718: un modelo de sociedad preindustrial», *Homenaje a D. Ramón Carande*, Madrid, 1963, 30 p. En col·laboració amb Jordi Nadal.

Ideari d'Antoni de Capmany, Barcelona, 1963, Edicions 62, 83 p.

Textos de Historia de España Moderna y Contemporánea. España Moderna y Contemporánea. Curso preuniversitario, Barcelona, 1964, Teide, 116 p.

«El conflicto rabassaire y la cuestión social agraria en Cataluña hasta 1936», *Revista de Trabajo*, 7, 1965, p. 3-24.

«El passat de l'economia del Penedès», *Coloquio Comarcal sobre Economía del Penedès. III Exposición y Feria Oficial de la Viña y del Vino*, 1963, Vilafranca del Penedès, 1966, p. 5-24.

«Problemas históricos de la industrialización valenciana», *Estudios Geográficos*, 112-113, 1968, p. 369-394.

«Introducción del guano como fertilizante agrícola en el País Valenciano y en Cataluña», *III Congreso Nacional de Historia de la Medicina, Valencia, 1969*, Madrid, 1971, Sociedad Española de Historia de la Medicina, II, p. 441-455.

«Mouvements paysans de la fin du XVIIe siècle à nos jours», *Rapport espagnol. XIIIe Congrès International des Sciences Historiques. Moscou, 1970*, París-La Haia, 1971, Mouton, p. 141-171.

«Desamortizaciones, transferencias de propiedad y transformaciones agrarias en la época contemporánea», *Actas de las I Jornadas de Metodología aplicada a las ciencias históricas*, Santiago de Compostela, 1973, Fundación Juan March – Universidad de Santiago de Compostela, IV, p. 33-36.

«L'equipament industrial» i «Les lluites polítiques», caps. VII i VIII del volum II de la *Història de Catalunya* dirigida per Joan Reglà, Barcelona, 1973, Aedos, p. 256-367.

«Transformacions agràries i industrialització. Principals problemes de la història agrària», *Col·loqui d'historiadors. Barcelona, 3-4 maig 1974*, Barcelona, 1974, CEHI-Fundació Jaume Bofill, p. 77-104.

«La Barcelona contemporànea a través de su organización municipal», VI Cursillo de Historia de Barcelona, Seminario de Investigación “A. Duran Sampere”, *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*, XVI, 1975, p. 215-218.

Tècniques, rendiments i canvis de conreu en una finca catalana del segle XVIII, Vilafranca del Penedès, 1977, Institut d'Estudis Penedesencs, 32 p.

«La comarca del Penedès», dins *Geografia de Catalunya*, dirigida per Lluís Solé i Sabarís, Barcelona, 1978, Aedos, III, p. 376-427.

«L'agricultura catalana durant el segle XVIII», «Les transformacions agràries del segle XIX», «L'agricultura i els problemes agrosocials durant el segle XX», dins *Història de Catalunya Salvat*, Barcelona, 1978, Salvat, V, p. 30-74 i VI, p. 89-120 i 237-301.

Dos estudios sobre el País Valenciano, precedits d'un «Diálogo con el profesor Emili Giralt, por R. Aracil y M. García Bonafé», València, 1978, Almadín, 88 p.

«Les tècniques de la viticultura anterior a la fil·loxera», *L'Avenç*, 30, 1980, p. 64-71.

«L'elaboració de vi abans de la fil·loxera», *L'Avenç*, 31, 1980, p. 50-57.

La Compañía General de Tabacos de Filipinas (1881-1981), presentació de Manuel Meler Urchaga, Barcelona, 1981, CGTE, 321 p.

«Las transformaciones agrarias», «España y Portugal, dos historias paralelas», «Los Países Escandinavos: reformas y crecimiento», «Los Países Bajos y el reino de Bélgica», «El despertar de los pueblos balcánicos», dins *Historia Universal*, Barcelona, 1987, Salvat, VIII, p. 26-38, 188-202, 203-208, 214-227. Hi ha traducció francesa: *L'Histoire Nouvelle*, vol. III, *Le monde, de la Renaissance à nos jours*, París, 1987.

«Família, afers i patrimoni de Jaume Cortada, mercader de Barcelona, baró de Maldà», *Estudis d'Història Agrària*, VI, 1987, p. 271-318.

«Le métayage en Catalogne (XIXe et XXe siècles)», *Bulletin du Centre d'Histoire Économique et Sociale de la Région Lyonnaise*, 3-4, 1989, p. 69-85.

«L'agricultura», dins *Història econòmica de Catalunya contemporània*, Barcelona, 1990, Enciclopèdia Catalana, I, p. 121-305.

«Origines du "cava" de Catalogne», *Le vin des historiens. Actes du 1er Symposium Vin et Histoire, 19-21 mai 1989*, Château de Suze-la-Rousse, 1990, Université du Vin, p. 179-187.

«La invasió de l'*oïdium tuckeri* a Catalunya: escrits entorn al seu origen i tractament (1852-1865)», *Revista de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre*, any CXL, 1851-1991, 140 aniversari, p. 43-48.

«L'elaboració de vins escumosos catalans abans de 1900», *Vinyes i vins: mil anys d'història. III Col·loqui d'Història Agrària (1990)*, Barcelona, 1993, Universitat de Barcelona, I, p. 37-81.

«Notas sobre los fundamentos del nacionalismo catalán», *Revista de Historia de Euskal-Herria*, 11, 1994, p. 105-115.

«Manifestacions literàries en defensa de l'alçament camperol de 1688», *Estudis d'Història Agrària*, 10, 1996, p. 157-174.

«Consejo Superior de Agricultura, Industria y Comercio: una encuesta de 1884», *Estudis d'Història Agrària*, 12, 1998, p. 223-255.

Els inicis del cava: Mont-Ferrant. Agustí Vilaret i Centrich (1820-1903), Blanes, 1998, Caves Mont-Ferrant, 155 p.

«1965-1971», dins *Cinc segles i un dia*, València, 2000, Universitat de València, p. 189-196.

«Les fonts del "Llibre dels secrets de Agricultura" (1617) de fra Miquel Agustí», dins *Homenaje al prof. Charles Leselbaum*, promogut pel Centre d'Études Ibériques et Latino-Américaines, de la Universitat de la Sorbona (París IV), 2002.

«Manuel Raventós (1862-1930) y los vinos espumosos catalanes», dins *Los 100 empresarios españoles del siglo XX*, dirigit per Eugenio Torres, Madrid, 2000, LID, Editorial Empresarial.

Direcció o participació en obres col·lectives

Els moviments socials a Catalunya, País Valencià i les Illes. Cronologia, 1800-1939, en col·laboració amb A. Balcells i J. Termes, Barcelona, 1967, Lavínia, 123 p. Una altra edició de 1978, La Magrana. Versió castellana de 1970, Nova Terra.

Bibliografia dels moviments socials a Catalunya, País Valencià i les Illes, en col·laboració amb A. Balcells, A. Cucó, J. Termes i equip redactor, Barcelona, 1972, Lavínia, XIV+832 p.

«España en la primera mitad del siglo XX», dins *Historia del mundo moderno* de la Universitat de Cambridge, Barcelona, 1975, Ramón Sopena, XII, p. 611-638.

Textos, mapas y cronología. Historia moderna y contemporánea, en col·laboració amb R. Ortega i J. Roig, Barcelona, 1976, Teide, 527 p.

Prensa clandestina de l'exili (1939-1976). Inventari de la col·lecció del CEHI, Barcelona, 1977, Centre d'Estudis Històrics Internacionals – Universitat de Barcelona, 87 p.

El franquisme i l'oposició: una bibliografia crítica (1939-1975), sota la direcció del prof. Emili Giralt i Raventós, Barcelona, 1981, Enciclopèdia Catalana, 885 p.

«Europa y Norteamérica», dins *Historia Universal*, Barcelona, 1983, Salvat, vol. VIII, 340 p. Hi ha traducció francesa: *L'Histoire Nouvelle*, vol. III, *Le monde de la Renaissance à nos jours*, 1987, Alpha Editions.

«Antoni de Capmany: aproximació a l'ideari d'un il·lustrat», dins *Catalunya a l'època de Carles III*, Barcelona, 1991, Generalitat de Catalunya, p. 105-132.

Vinyes i vins: mil anys d'història. Actes i comunicacions del III Col·loqui d'Història Agrària sobre mil anys de producció, comerç i consum de vins i begudes alcohòliques als Països Catalans. Febrer de 1990, Barcelona, 1993, Universitat de Barcelona, 2 vols., 515 i 403 p.

Contribució a una bibliografia per a la Història de la Ramaderia i la Veterinària als Països Catalans. IV Col·loqui d'Història Agrària, Barcelona, 1996, CEHI-Universitat Autònoma de Barcelona, 373 p.

Història de la ramaderia i la veterinària als Països Catalans. IV Col·loqui d'Història Agrària. Maig del 1997. Actes. Addenda bibliogràfica, Barcelona, 1999, Centre d'Estudis Històrics Internacionals – Centre d'Estudis d'Història Rural – Universitat de Barcelona, 202 p.